

Papilio machaon	Koninginnepage	21 -9	Oosterwolde	Rups, W.Scheenstra
M. stellatarum	Kolibrievlinder	25 -9	Fochtelloo	J.Bouma
Xylena vetusta		27 -9	Lauwersoog	G.Tuinstra
Xanthia aurago		29 -9	St.Nicolaasga	A.Saunders
M. stellatarum	Kolibrievlinder	30 -9	Oudehaske	J. vd Woude
M. stellatarum	Kolibrievlinder	2 -10	Schaopedobbe	G.Tuinstra
M. stellatarum	Kolibrievlinder	3 -10	Heerenveen	H.Kuipers
Xanthia aurago		4 -10	St.Nicolaasga	A.Saunders
M. stellatarum	Kolibrievlinder	9 -10	Gorredijk	W.Bil

Nieuwe soorten voor de Friese vlinderfauna   Gerrit Tuinstra

Het afgelopen jaar heb ik me naast de macro-nachtvlinders ook wat meer bezig gehouden met micro-nachtvlinders. Hierbij kwam het hoofdzakelijk neer op het “her en der” verzamelen van micro’s, dus niet gericht zoeken naar bepaalde soorten. Alleen naar een aantal soorten uit de familie *Pterophoridae* (vedermotten), heb ik speciaal gezocht. Een deel van de vangsten kon ik zelf determineren, het andere deel zal door specialisten bekeken moeten worden om zekerheid m.b.t. de determinatie te krijgen.

Het afgelopen jaar heb ik op twee plekken herhaaldelijk nachtvlinders geïnventariseerd met kunstlicht, op de Schapedobbe (het afgelopen jaar als speerpuntgebied) en ten oosten van het dorp Lauwersoog (provincie Groningen). Deze inventarisaties waren voornamelijk gericht op macro-nachtvlinders. Diverse micro’s konden op het laken worden gedetermineerd, anderen werden verzameld om ze later te determineren. Het waarnemen van micro’s met behulp van kunstlicht is echter niet de beste methode, dit in tegenstelling tot macro’s. Een andere en goede manier om micro’s te verzamelen is simpelweg door ’s avonds, voor en tijdens de schemering, door de vegetatie te struinen en aan boompjes en struikjes te schudden.

Een deel van de verzamelde micro’s moet nog gedetermineerd worden, maar tussen het overige deel zaten vijf nieuwe soorten voor de provincie Friesland, althans voor zover mij nu bekend. De zes soorten worden hieronder beknopt beschreven.

Lampronia corticella (Linnaeus, 1758)

Het genus *Lampronia* is in Nederland het enige genus uit de familie *Prodoxidae*. In Nederland zijn slechts zes soorten uit het genus en daarmee deze familie bekend (Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse Vlinders). *Lampronia corticella*, die

vroeger *Lampronia rubiella* heette, is één van deze zes vrij kleine en vrij saai gekleurde soorten. Deze oude naam zegt iets over de voedselplant van de vlinder, namelijk framboos, *Rubus idaeus* (De Kleine Vlinders). Ook andere soorten *Rubus* worden als voedselplant aangemerkt (The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland). *L. corticella* is de meest bont getekende *Lampronia* in Nederland, met een gelige, vrij fijne en vlekkerige tekening op een bruingrijze basiskleur. Ook de basiskleur van de overige vijf soorten is bruingrijs. Twee soorten zijn vrijwel ongetekend en twee soorten worden gekenmerkt door (drie of vier) grotere gelige vlekken per bovenvleugel. *Lampronia morosa* (hieronder beschreven) heeft op iedere bovenvleugel slechts één vage vlek.

L. corticella was niet bekend uit het noorden van Nederland (pers. med. Kuchlein en De Kleine Vlinders) en daarmee dus nieuw voor Friesland. Mogelijk is de soort wel present maar door z'n grootte (spanwijdte 9-12 mm.) en kleur nog onopgemerkt. Ik ving één exemplaar tijdens de excursie naar het Stuttebosch (verslag elders deze Flinterwille), op 5 juni.

Lampronia morosa (Zeller, 1852)

Een tweede nieuwe soort voor Friesland, uit het genus *Lampronia* is *L. morosa*. Zoals hierboven beschreven een saai gekleurde en getekende soort, die overigens wat groter is dan *L. corticella* (spanwijdte 12-15 mm.). Hiervan ving ik één exemplaar, overdag op 16 mei, in een berm van de Wâldwei/A7, ter hoogte van Opeinde. De berm ter hoogte van de vindplaats heeft een rijke grassen- en kruidenvegetatie met verspreid enkele bomen en struiken, waaronder Hondсроos (*Rosa canina*). Deze en andere soorten rozen (ook gecultiveerde soorten) vormen de voedselplanten van de soort. Het gevangen exemplaar werd opgejaagd door met de steel van het net, op de stam van een hier in de berm groeiende Hondсроos te slaan.

Net als *L. corticella* was ook *L. morosa* niet bekend uit Noord Nederland. De meest noordelijke vindplaats tot nog toe is Callantsoog (Koster), maar de soort is vooral uit midden en zuid Nederland bekend, echter tot en met 1993 uit slechts dertien uurhokken (De Kleine Vlinders). In 2002 is *L. morosa* in aantal waargenomen op een tweetal plekken in Zuid Holland (Franjes 12 en 13). Hier werden eind april rupsen gevonden in de jonge scheuten van rozen. Vlinders werden waargenomen in mei (Scheffers).

Esperia sulphurella (Fabricius, 1775)

Een interessante en goed herkenbare soort is *Esperia sulphurella*. Interessant omdat deze soort pas in 1971 voor het eerst in Nederland waargenomen werd (tegenwoordig steeds vaker in het binnenland) en goed herkenbaar vanwege z'n wat grotere formaat en vooral de gele ondervleugels. *E. sulphurella* is een soort uit de familie *Oecophoridae*, met in totaal bijna 90 soorten bekend uit Nederland.

E. sulphurella werd dus pas voor het eerst in 1971 in Nederland waargenomen in Melissant, Zuid-Holland (Huisman). Later werden nog enkele waarnemingen gedaan in zuidwest Nederland en in 1990 werd de soort waargenomen op Texel. Tot en met 1995 werd de soort uitsluitend waargenomen in de kuststreek. In 1996 werd de eerste binnenlandse waarneming gedaan in Eindhoven (Groenen), gevolgd door de tweede in Dalfsen in 2002 (Goutbeek) en de derde in Nijmegen (Ten Holt, Franje 13).

De rups van *E. sulphurella* leeft van dood hout (De Kleine Vlinders). De waargenomen vlinders in Melissant kwamen uit dood appelhout en ook andere waarnemingen werden in verband gebracht met dood hout (appel, *Prunus* en mogelijk andere soorten).

Op 2 mei vond ik overdag, zittend op een blad van hazelaar, in de tuin een zeer vers exemplaar van *E. sulphurella*. In de tuin zelf ligt weinig dood hout, maar in tuin van de burens stond een vrijwel dode, vrij grote berk. Volgens de bekende gegevens was dit de vierde waarneming van de soort in het binnenland, de meest noordelijke in Nederland en nieuw voor Friesland.

Sophronia semicostella (Hübner, 1813)

De familie *Gelechiidae*, waartoe *Sophronia semicostella* behoort, telt in Nederland bijna 150 verschillende soorten. *S. semicostella* is de enige soort uit het genus *Sophronia*. Deze soort komt in Nederland voornamelijk voor in het midden, met name de Veluwe, en zuiden van het land. In De Kleine Vlinders worden twee uurhokken in Drenthe weergegeven, uit Groningen en Friesland was de soort nog niet bekend.

Op 28 juni van het afgelopen seizoen ving ik van *S. semicostella* twee exemplaren, aan de rand van het heideterreintje vlakbij het terrein van het Themapark Spitkeet, bij Harkema. Aan de rand van dit schrale terreintje groeit o.a. gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*), de voedselplant van de soort (De Kleine Vlinders).

Opvallend was de vangst van een aantal exemplaren van *S. semicostella*, tijdens de middagexcursie van onze werkgroep op de Schapedobbe (10 juli). Dit was op het schrale graslandje aan de zuidrand van het gebied, waar ook reukgras groeit. Op 19 juli ving ik in de schemering, ook op de Schapedobbe, drie exemplaren van *S. semicostella*, door met het net door helm (*Ammophila arenaria*) te slepen. Of helm ook een voedselplant van de soort is, is onduidelijk. Op deze plek, die op enkele honderden meters van de ander vindplaats op de Schapedobbe ligt, groeit geen

reukgras maar wel andere grassen van schrale bodems, bijvoorbeeld buntgras (*Corynephorus canescens*).

Oxyptilus parvidactyla (Haworth, 1811)

Mede naar aanleiding van de waarneming van *Oxyptilus chrysodactyla* van vorig jaar, ben ik dit jaar gericht gaan zoeken naar een aantal soorten uit de familie *Pterophoridae* ofwel vedermotten. In totaal zijn van deze familie in Nederland 37 soorten waargenomen. Lang niet al deze soorten zijn in Friesland waargenomen, maar toch een aardig aantal.

Van het genus *Oxyptilus* zijn uit Nederland naast de eerder genoemde *O. chrysodactyla* ook nog *O. pilosellae*, *O. distans* en *O. parvidactyla* bekend.

O. parvidactyla is in Nederland de minst algemene van deze vier soorten, met slechts 13 uurhokken tot en met 1968! In de periode 1865 – 1882 werden van *O. parvidactyla* tientallen exemplaren in tien verschillende uurhokken waargenomen. Daarna werd de soort in een lange periode in het geheel niet waargenomen. Pas in 1940 werd de soort weer gezien, op enkele plaatsen in het Gooi. Het laatste exemplaar van *O. parvidactyla* werd waargenomen in Maastricht in 1968 (De Kleine Vlinders, 1993)!

Op 28 juni heb ik twee vlinders van de soort gevangen op een houtwal in de omgeving van Oostermeer, door met het net door de kruidlaag te slepen. De kruidlaag bestond op de plek waar de vlinders gevangen werden, voor een groot deel uit muizeoor (*Hieracium pilosellae*), de voedselplant van de rups.

Een heel opmerkelijke vangst, van een soort die voor het laatst in 1968 in Nederland werd waargenomen. *O. parvidactyla* is een prachtig klein vedermotje. De gevangen exemplaren hebben een spanwijdte van slechts 13 mm.

Literatuur

Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders; Joop H. Kuchlein en Rob de Vos; Backhuys Publishers, Leiden, 1999 (ISBN: 90-5782-052-8).

De Kleine Vlinders; Handboek voor de Faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera; J.H. Kuchlein; Pudoc Wageningen, 1993 (ISBN: 90-220-1038-4).

The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland, Volume 1; John Heath; Harley Books, 1983 (ISBN: 0-946589-15-1).

Franje 12, 18 -9 2003 en Franje 13, 23 februari 2004; Mededelingen uit de Secties "Snellen" en "Ter Haar" van de Nederlandse Entomologische Vereniging (ISSN: 1388-4409).

De vlinders van St.Nicolaasga Andy Saunders

Aantal soorten 2000-2004

Het totaal aantal soorten macronachtvlinders gevangen in de regio rond St.

Nicolaasga is nu 268. Ik vind dit aantal vrij hoog voor maar vier jaar tussentijd.